

ծնողներն են որ կը ստիպեն և սխալ կ'ընեն, եթէ նախապէս դարմանել չտան:

Բոլոր այս հիւանդներս, ընդհանրապէս «ջղային» կը նկատուին և իբր այդ կը դարձանուին և կամ իրենց վիճակին կը ձգուին Իրականին մէջ իրենց ջղային վիճակին բուն պատճառը, իրենց ազիքներուն մէջն է:

բ) Մորթային խանգարումներ. — Աղիքներու թունաւորումի ենթականերուն մօրթը մրադոյն (*bistre*) կ'ըլլայ, չարունակ ազտոտ երեւոյթ մը կ'ունենայ: Քրտինքը կը հոտի. բշտիկներ կ'երեւին: Մազ կը բուսնի՝ հոն ուր պէտք չէ, և չի բուսնի՝ հոն ուր պէտք է: Ումանք կը գիրնան, շատեր իրենց մօրթային ճարպը կը կորսնցնեն, որով մօրթը կը թուլնայ, կը թօշնի, կը խորշոմի և առաջ կը բերէ ազեղութիւն և կանխառա ծերութիւն:

գ) Մարսողական խանգարումներ. — Աղիքներէ թունաւորեալներուն կը պակելի, ապրելու և գործելու անորժակին հետ, ուտելու անորժակը: Անոնց յեղուն միշտ ազտոտ կ'ըլլայ, բերանը գէշ ու լեզի և շունչը կը հոտի: Մարսողութիւնը դանդաղ կ'ըլլայ և կերակուրները կը ծանրանան ստամոքսին վրայ: Բոլոր «անորժակներ» կամ «մարսողական» զեղերն ու ըմպելիները ապարդիւն կը մնան:

Ամիսփեց՝ Բժ. Լ. Գ.

ՏՈՔԹ. ՎԻՔԹՈՐ ՓՈՇԷ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ն Ե Ր Ո Ւ Ն Վ Ա Խ Ը

(Պ Ա Տ Ճ Ա Ռ Ե Ի Դ Ա Ր Մ Ա Ն)

II

Ինչպէս ընդհանուր բժշկութեան մէջ, հոգեբուժութեան մէջ ալ հիւանդացին երեւոյթի մը առաջըր առնելը՝ զայն լաւագոյն զեղերով դարմանելէն շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն ունի:

Իբրեւ կանխազգուշութիւն, պէտք չէ վախ ու սարսափ ներշնչել մանուկներուն, մանաւանդ անոնց որոնք զիւրայոյզ են և վախկոտ: Նախ ծնողքները պէտք է հսկեն իրենք իրենց վրայ և վախու օրինակը չտան իրենց զաւակներուն, հեռացնեն այն սպասուհիները որոնք յաճախ վախը իբրեւ միջոց կը գործածեն հանդարտ պահելու համար իրենց խնամքին յանձնուած տղաքը և վերջապէս զատեն իրենց զաւակները վախկոտ տարեկիցներէ: Վախը ընդօրինակելի է և փոխանցիկ:

Շատ ծնողքներ վախը կը գործածեն իբրեւ կրթելու և ուղղիչ միջոց: Ընդհանրապէս ձեռական ուղղիչ միջոցները, ծեծը, ազդեցիկ չեն և երբեմն կը մատնեն զանոնք գործածողին ակար կամքը, որ չի գիտեր որոշում մը առնել, յարատեւել այդ որոշման մէջ և պարտադրել զայն: Այսուհանդերձ, երբեմն ուղղիչ խիստ միջոցները անհրա-

ժեշտ են, մանաւանդ փոքրերուն քով, եթէ ուրիշ կերպով ու է արդիւնք չէ ստացուած: Բայց այս պարագային անհրաժեշտ է որ ծնողքները ներշնչեն իրենց խօսքին և որոշումին անդրդուելիութիւնը: Տղան լաւ գիտնալու է որ ծնողքին ըսածը անփոփոխ պիտի մնայ և սպառնալիքը՝ գործադրելի: Պէտք չէ որ տրուած հրամանները և եղած սպառնալիքները շարունակ փոխուին: Մանուկները շատ լաւ գիտեն իրենց ծնողներու տկարութենէն օգտուելու կերպերը, որով վախն ու ծեծը յաճախ ապարդիւն կը մնան:

Այսպէս ուրեմն, անվախ տղաներ ունենալու համար, վախը սորվեցնելու չէ անոնց:

Իսկ ի՞նչ կարելի է ընել վախկոտութիւնը դարմանելու համար: Վախին դէմ ուղղակի պայքարը՝ յանձնարարելի չէ, որովհետեւ երբեմն կրնայ զայն ամբացնել: Բժիշկ մը իր վախկոտ տղան կը ըստիպէ որ մատով մեռելի մը դպի: Այս երախտանալով մը երիտասարդ, կ'որոշէ հօրը ասպարէզին հետեւիլ: Բայց երբ առաջին անգամ անդամահատութեան սրահէն ներս կը մտնէ, կը յիշէ մանկութեան վախը և կը փախչի, փնտռելու համար այնուհետեւ ուրիշ արհեստ մը:

Ամէն տղայ միեւնոյն կերպով չ'ազդուիր վախէն և չի հակադդեր անոր միեւնոյն ձեռով: Ռուսոյի համար, հպարտութեան զգացումը բաւական եղած է յաղթելու վախին զգացումը, ինչպէս կը պատմէ ան Էմիլին մէջ: Բայց սխալ և ապարդիւն է վախը դարմանել հպարտութեան զգացումը արթնցնելով, այսինքն դարմանել թերութիւն մը՝ ուրիշ թերութիւնով մը:

Վախին լաւագոյն դարմանը կը թուի ըլլալ մոռացումը: Պէտք է ձգել որ տղան մոռնայ զայն: Երկչոտութեան վերլոյնումները, զուգորդութիւնները կը բազմապատկեն վախը: Վախը կը զօրացնէ և կ'ընդլայնէ վախը: Պէտք է ուրեմն հեռացնել այն ամէն առիթները որոնք վախի զգացումը կ'արթնցնեն մանկան մէջ: Մութէն վախցող տղաքը, օրինակ, պէտք է ընկերացնել, առանց ու է դիտողութեան կամ յանդիմանութեան: Ատկէ զատ պէտք մշակել և զարգացնել մանուկին մէջ կամքը և ինքնավստահութիւնը: Ասոր համար յարմար չըջանը՝ արեւունքի չըջանն է, երբ տղան կ'ուռճանայ նաեւ ֆիզիքապէս:

Վախին դէմ պայքարը, աւելի ճիշտ կանխազգուշութիւնն ու դարմանը, նկարագրի շինութեան հարց մըն է, նոյնքան կարեւոր որքան իմացականութեան մշակումը: Իմացականութիւնը այն ատեն կը հասնի իր լիութեան, երբ պատանիին նկարագրի հիմքեր ունին կայուն հաւասարակշռութիւն մը: Նկարագրին և որ մարդը կը չինէ, իսկ վախի զգացումը նկարագրի խոշոր թերութիւն մըն է, որ զգալի կերպով կը պակսեցնէ մարդուն արժէքը:

ԲԺ. Հ. ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ